

TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYA

2024
5-son

ma'naviy-ma'rifiy, ilmiy-uslubiy jurnal

ISSN 2181-8274

Ma'naviy-ma'rifiy, ilmiy-uslubiy jurnal.
1996-yilda tashkil etilgan.

Tahrir hay'ati raisi:

M.Boltabayev

Oliy ta'limni rivojlantirish tadqiqotlari
markazi direktori

Tahrir hay'ati raisi o'rinbosari:

M.Esanov

Bosh muharrir:

J.Usmanov

Tahrir hay'ati a'zolari:

L.Abduxalilova

L.Zaripov

S.Xudoyberdiyeva

R.Jo'raqulov

M.Aripov

B.Zaripov

U.Djumaniyazov

T.Axmedov

N.Toshpo'latova

S.Maxsumova

Dizayner:

S.Musamedov

TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYA

Dilshod Najmiddinov

BO'LAJAK IQTISODCHI KADRLARNING MALAKASINI SHAKLLANTIRISHDA
AXBOROT KOMPETENTLIGINING AHAMIYATI 3

Малика Мурталибаева

ТУРКИЯНИНГ ЯҚИН ШАРҚ МИНТАҚАВИЙ ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ
ВА ЭНЕРГЕТИКА МУАММОЛАРИНИ ҲАЛ ЭТИШ БОРАСИДАГИ ГЕОСТРАТЕГИК
ЁНДАШУВЛАРИ 8

Jamshid Qayumov

BENEFITS OF USING VIRTUAL LABORATORIES IN CHEMISTRY 14

Otabek Raxmatov

BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARIDA AMALIY
KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARB MASALALARI 17

Samijon Xamroyev

TALABALARNI SPORT TO'G'ARAKLARIGA QIZIQISHLARINI
SHAKLLANTIRISHDA UZVIYLIK VA UZLUKSIZLIKNI TA'MINLASH
VOSITALARI 21

Shokirboy Mamatov

SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI KOMPETENTLI TAYYORLASHNING
DIDAKTIK ASOSLARI 25

H.Турсунбаева

ТЕМУРИЙЛАР ДАВРИДА МУСИҚА САҲЪАТИ 30

Sitora Xabilova

BO'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY SHAXSIY SIFATLARINI
RIVOJLANTIRISH MAZMUNI 34

Nozima Asadova

TARBIYAVIY ISHLARNI TASHKIL ETISH TEXNOLOGIYALARINING ZAMONAVIY
USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH 37

Yoqubjon Mustafayev

BO'LAJAK BADMINTONCHILARDA HARAKAT SIFATLARINI
RIVOJLANTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI 41

Bunyod Bazarov

XORIJY TAJRIBALAR VA YUTUQLARNING TA'LIM TIZIMINI
TAKOMILLASHTIRISHDAGI AHAMIYATI 46

Baxrom Nazaraliyev

DAVLAT VA NODAVLAT TELEKANALLARNING FUQAROLAR SIYOSIY ONGI VA
MADANIYATIGA TA'SIRI SWOT-TAHLILI 48

Fotimaxon Mardonova

INSON HUQUQLARI TARAQQIYOT POYDEVORI 57

Aziza Mamanova

TALABALARNI OMMAVIY JISMONIY TARBIYA VA SPORTGA JALB ETISH
MEXANIZMLARNI XORIY TAJRIBALAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH 61

Kamola Pardayeva

TEXNOLOGIYALAR SHAROITIDA DIDAKTIK O'YINLAR ORQALI BOLALAR
NUTQINI O'STIRISH 66

Halima Shukurova, Dildora Xo'jamqulova

YANGI AVLOD DARSLIK LARI AMALDA 71

Чарос Мирхаликова

“РАЗВИТИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СОВРЕМЕННОЙ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СИСТЕМЕ КАК ФАКТОР УСПЕХА ЛИЧНОСТИ И ЕГО
ДУХОВНО-ЭМОЦИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ” 76

Фарит Юзликаев

ПЕДАГОГИКА: НЕЙРО, ЦИФРОВАЯ И МОДЕЛИРОВАНИЕ 81

Feruza Mustafokulova

“TEACHING GERMAN LANGUAGE TO THE STUDENTS OF NON-PHILOLOGICAL
HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS” 85

Zaynura Kadirova

FILOLOGIK TERMINLAR BAZASINI YARATISH METODLARI 88

Muassislar:

*O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va
innovatsiyalar vazirligi,
Oliy ta'limni rivojlantirish
tadqiqotlari markazi*

Manzil: 100095, Toshkent sh.
2-Chimboy ko'chasi, 96-uy.
Telefon: (71) 207-03-41
e-mail: rmxat@edu.uz

**Jurnal O'zbekiston Matbuot va axborot
agentligidan 2014-yil 26-dekabrda 0506
raqami bilan ro'yxatdan o'tgan.**

*Jurnal har ikki oyda o'zbek, rus va ingliz
tillarida elektron shaklda chop etiladi.*

“Ta'lim, fan va innovatsiya”
jurnali O'zbekiston Respublikasi
Oliy attestatsiya komissiyasi
Rayosatining 2015-yil 18-noyabrdagi
218/5-sonli qarori bilan 13.00.00 –
PEDAGOGIKA FANLARI bo'yicha,
2018-yil 28-noyabrdagi 247/6-sonli
qarori bilan 23.00.00 – SIYOSIY
FANLAR bo'yicha doktorlik
dissertatsiyalari asosiy ilmiy
natijalarini chop etish tavsiya etilgan
ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ta'lim, fan va innovatsiya”
jurnalidan ko'chirib bosish faqat
tahririyatning roziligi bilan amalga
oshiriladi. Maqolada keltirilgan
faktlarning to'g'riligi uchun muallif
mas'uldir. Tahririyat fikri mualliflar
fikriga mos kelmasligi mumkin.

*Jurnalning to'liq matnini esijournal.uz rasmiy
saytidan yuklab olishingiz mumkin.*

*Maqola va murojaatlarningizni
[@esijournalbot](https://t.me/esijournalbot) telegram botiga yuboring.*

Антопина Кошелева

ПЕРЕДАЧА КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ СРЕДСТВАМИ
ИНФОРМАЦИОННО - КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ..... 91

Шахноза Сабирова

ИННОВАТИКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В ОБРАЗОВАНИИ ВУЗОВ
СФЕРЫ ИСКУССТВ И КУЛЬТУРЫ..... 95

Charos Adilova

TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING
PEDAGOGIK TALABLARI..... 98

Botir Abdullayev

TALABALARNING KASBIY TAYYORGARLIGINI XORIJIY TAJRIBALAR ASOSIDA
TAKOMILLASHTIRISH..... 102

Ulug'bek Navruzov

KELAJAK AVLODNING TA'LIM OLISHGA BO'LGAN QIZIQISHLARINI
RIVOJLANTIRISHDA USTOZNING ROLI 107

Niyoxon Toshpulatova

BOSHLANG'ICH SINFLARDA STEAM – TA'LIM TEXNOLOGIYASIDAN
FOYDALANISHNING ZAMONAVIY USULLARI 110

Surayyo Choriyeva, Sitora Otaqulova

TALABALARNI TA'LIMY QADRIYATLAR ASOSIDA PEDAGOGIK
FAOLIYATGA TAYYORLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA
TEXNOLOGIYALARNING O'RNI 114

Nazokat Iskandarova

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR BILISH FAOLLIGINI
RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK YO'LLARI..... 118

Rohila Ma'rufjonova

“BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA IRODAVIY SIFATLARNI
TARBIYALASH METODIKASI” 122

Iroda Qarshiyeva

ABDULLA AVLONIY ASARLARIDA ODOB-AXLOQ VA TARBIYAVIY
MASALALARNING YORITILISHI 127

Muxabbat Uralova

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHISINING KASBIY
TAYYORLANGANLIGINING IJODIY-METODIK KOMPETENTLILIGINI
RIVOJLANTIRISHNING DIDAKTIK IMKONIYATLARI 131

Javohir Zokirov

O'QUVCHILARNING SO'Z BOYLIGINI OSHIRISHDA LEKSIK MASHQLARNING
AHAMIYATI 135

Gulnara Jumayeva

KOMPETENTSIYAVIY YONDASHUV ASOSIDA MAKTAB O'QITUVCHILARIDA
KASBIY MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHNING SHARTLARI 140

Maxfuza Babayeva

TA'LIMDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING
AFZALLIKLARI..... 145

Nilufar Boynazarova

O'QITISHDA NUTQ MADANIYATING TURLI FAOLIYATINI O'RGANISH..... 149

Zamira Erdanova

BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARIDA REFLEKSIY MADANIYATNI
RIVOJLANTIRISH 152

Jo'rabek Jovliyev

ONA TILINI O'QITISHDA O'QUVCHILARDA MILLIY VA UMUMINSONIY
QADRIYATLAR RUHIDA TARBIYALASHNING BUGUNGI KUNDAGI HOLATI VA
TAHLILI 157

Lobar Muxtarova

O'QUV JARAYONIDA EKOLOGIK XAVFSIZLIK MADANIYATINI
SHAKLLANTIRISH KOMPONENTLARI 161

Shermuhhammad Muhammadjonov, Fotima Radjabova

JISMONIY TARBIYA VA SPORT MENEJMENTINING VAZIFALARI..... 166

Dilnoza Togayeva

YEVROSIYO MINTAQASIDA AMIR TEMUR STRATEGIYASI 171

Elena Aripova

OVERCOMING CHALLENGES IN IMPLEMENTING AI-POWERED
GAMIFICATION..... 175

Elena Aripova

THE IMPACT OF AI AND GAMIFICATION ON LANGUAGE EDUCATION..... 178

<i>Guli Taylakova</i> RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYASI TENDENTSIYALARI.....	181
<i>Feruzha Shermanova</i> MEDIATA'LIMNI RIVOJLANTIRISHGA OID RESPUBLIKAMIZ VA HORIIY OLIMLAR IZLANISHLARI.....	185
<i>Navro'z Suyunov</i> TALABALARNI TEZ QALAMCHIZGILAR ISHLASHGA O'RGATISH JARAYONIDA BADIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-METODIK AHAMIYATI.....	188
<i>Уткир Йўлдошев</i> ПРОБЛЕМЫ ПОДХОДЫ ОБУЧЕНИЯ В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ.....	192
<i>Xurshid Ikramov</i> RIVOJLANGAN G'ARB MAMLAKATLARI FUQAROLIK XIZMATI SOHASIDA KADRLAR TANLASH TIZIMI.....	198
<i>Barno Rakhmatullaeva</i> EVALUATING THE PEDAGOGICAL IMPLICATIONS OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN SECONDARY EDUCATION: A CRITICAL ANALYSIS.....	204
<i>Сарвиноз Азамжоновна</i> ПОЛИТИЧЕСКИЙ ДИСКУРС, ЕГО ПРИЗНАКИ И ФУНКЦИИ.....	208
<i>Turg'unoy Jo'rayeva</i> O'ZBEK TILINI O'QITISH JARAYONIDA TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH.....	213
<i>Дилафруз Кариева</i> ОБУЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТОВ НЕФИЛОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ.....	218
<i>Maftuna Ruzieva</i> APPLYING AI-ASSISTED PRACTICE IN FOREIGN LANGUAGE LEARNING.....	223
<i>Abdumutal Abdunazarov, Shoxzod Azzamov</i> BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARIDA TOVUSH TALAFFUZI BUZILISHLARINI BARTARAF ETISHNING INNOVATION USULLARI.....	226
<i>Abdumutal Abdunazarov, Fotima Mo'minova</i> NUTQ KAMCHILIGI BO'LGAN MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA NUTQIY KOMPETENTSIYANI SHAKLLANTIRISH.....	229
<i>Dilnavoz Shaxobiddinova</i> PRINCIPLES AND METHODS OF PROFESSIONAL- COMMUNICATIVE COMPETENCE OF PHYSICAL CULTURE STUDENTS IN ENGLISH LANGUAGE.....	233
<i>Dildora Gadoeva</i> O'SMIRLARDA MULOQATCHANLIK KO'NIKMAKLARINI TARKIB TOPTIRISHNING PEDAGOGIK USULLARI.....	236
<i>Gulchehra Temurova, Mehribonu Jo'rayeva</i> YUQORI LAB VA TANGLAYNING TUG'MA KEMTIKLARIDA OPERATSIYADAN OLDINGI VA KEYINGI LOGOPEDIK REABILITATSIYA ISHI.....	240
<i>Kenjaboy Musanov</i> ZAMONAVIY AXBOROT VOSITALARINING JAMIYAT IJTIMOIY-SIYOSIY ONGIGA TA'SIRINING AYRIM JIHLATLARI.....	245
<i>Gulchehra Temurova, Gulorom Aminjonova</i> MAKTABGACHA YOSHDAGI AQLIY RIVOJLANISHIDA MUAMMOSI BO'LGAN BOLALARNI LUG'AT BOYLIGINI O'STIRISH TEXNOLOGIYALARI.....	253
<i>Мамлакат Мустафаева, Шоиста Жумаева, Фируза Назарова</i> ОЛИЙ ТАЪЛИМ ЎҚУВ ЮРТЛАРИДА БОТАНИКА ФАНИНИ ЎҚИТИШДА ХУСУСИЙ МЕТОДЛАР (ТУБАН ЎСИМЛИКЛАР МАВЗУСИ МИСОЛИДА).....	259
<i>Asel Kurbanbaeva</i> KIMYO FANINI O'QITISHDA TA'LIM, FAN, ISHLAB	
CHIQARISH INTEGRATSIYASIN TAKOMILLASHTIRISH	266
<i>Гулбаҳор Расулова</i> ОЛИЙ ТАЪЛИМДА АКАДЕМИК ХАЛОЛЛИК СТАНДАРТЛАРИНИ МУСТАХКАМЛАШ	271
<i>Kamoliddin Qodirjonov</i> OLIIY HARBIY (HARBIYLASHTIRILGAN) TA'LIM MUASSASALARI KURSANTLARINI OILA QURISHGA TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS PEDAGOGIK JIHLATLARI.....	279
<i>Abatbay Kojageldiyev</i> THE IMPORTANCE OF POLITICAL PSYCHOLOGY IN STATE LEADERSHIP.....	284
<i>Guljahon Qosimova, Muhlisaxon Ne'matova</i> DEVELOPMENT TRENDS OF INCLUSIVE EDUCATION IN UZBEKISTAN.....	289
<i>Mahbuba Mirzoeva, Firuza Nazarova</i> BAYES ALGORITHM ASOSIDA KO'P KOMPETENTSIYALARNI SINOVI UCHUN ADAPTIV MODEL	292
<i>Firuza Nazarova, Mahbuba Mirzayeva</i> TIBBIYOT OLIYGOHLARIDA "TIBBIY BIOLOGIYA" FANINI O'QITISHDA "6x6x6" METODIDAN FOYDALANISH (IRSIY KASALLIKLAR MAVZUSI MISOLIDA)	295
<i>Elmira Moydinova</i> EDUCATIONAL WEB RESOURCES WITH INSTRUCTIONAL FEATURES IN THE DIGITAL SPACE.....	300
<i>Dilrabo Olimova</i> BO'LAJAK TARBIVACHILARINING KASBIY KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK TIZIMINI SHAKLLANTIRISH	306
<i>Shoista Jumayeva, Mamlakat Mustafaeva, Firuza Nazarova</i> MA'NAN BARKAMOL AVLODNI SHAKLLANTIRISHDA TA'LIM VA TARBIVANING O'RNI	313
<i>Norgul Qirboyeva</i> TALABALARDA NOTIQLIK KOMPETENTSIYALARI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYASINING MODEL.....	315
<i>Aziza To'rabekova</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARINING KOGNITIV-PRAGMATIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH MAZMUNI.....	319
<i>Umida Murodova</i> ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE WITH THE HELP OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR THE TEACHER	322
<i>Taxir Bahxtiyarov</i> ВАЖНОСТЬ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ	325
<i>Feruzha Ergasheva</i> ACHIEVING COMMUNICATIVE FLUENCY THROUGH A COGNITIVE APPROACH.....	329
<i>Jaxongir Kenjabayev</i> THE EVOLUTION OF OLYMPIC SPORTS TERMINOLOGY IN UZBEK AND ENGLISH.....	333
<i>Abdusalim Kenjaboyev</i> INKLYUZIV TA'LIMDA OILALAR BILAN ISHLASH VA ULAR O'RTASIDAGI HAMKORLIKNIKNING O'ZIGA XOSLIGI	335
<i>Dilafuz Kenjabayeva</i> DEONTOLOGIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBA VA HORIIY AMALIYOTLAR.....	339
<i>Dilzoda Eshchanova, Nodira Mamadaliyeva</i> MAKTAB O'QUVCHILARINING TABIIY-ILMIY SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA KIMYONING O'RNI.....	343
<i>Nargis Djurayeva</i> BOSHLANG'ICH SINFLARDA TABIIY FANLARNI O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISHDA AMALIY ISHLARDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI.....	346

Go'zal Jumaniyazova

BOSHLANG'ICH TA'LIMDAN O'QISH SAVODXONLIGINI
RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY BAHOLASH DASTURLARINING
O'ZARO BOG'LIQLIGI (PIRLS va IELTS misolida) 352

Hamza Tayirov

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA
TALABLARNING TEXNIK IJODKORLIGINI
RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI 355

Nodira Zikirova

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING
KASBIY MOTIVATSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI
TAKOMILLASHTIRISH 359

Dilfuza Narzulloyeva

METHODS FOR DEVELOPING READING COMPREHENSION
SKILLS IN FRENCH 363

Jasurbek Qurbonov

BO'LAJAK PEDAGOGLAR INTELLEKTUAL MADANIYATNI
RIVOJLANTIRISHDA FALSAFA TA'LIMINING O'RNI 365

Xurshidaxon Raximova

BO'LAJAK MAXSUS PEDAGOGLARNI KOXLEAR
IMPLANTLI BOLALAR BILAN ISHLASHGA
TAYYORLASHNING METODIK TIZIMI 371

Sayohat Abdumajitova

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING IJODIY
FIKRLASH QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISH
XUSUSIYATLARI 376

Muhayyo Eshonqulova

MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARGA ART
TERAPIYASI ORQALI TA'LIM-TARBIYA JARAYONINI
TASHKIL ETISHNING METODIK ASOSLARI 380

Marjona Mahammadqulova

MUTAFAKKIRLAR ASARLARIDA MAKTABGACHA
YOSHDAGI BOLALARNI MILLIY VA MADANIY
TARBIYALASH MUAMMOSINING YORITILISHI 383

Saida Sattorova

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR KREATIVLIGINI
RIVOJLANTIRISHDA ART-TERAPIYA USULLARIDAN
FOYDALANISH IMKONIYATLARI 387

Nilufar Xo'jamqulova

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA IQTISODIY
TARBIYA BERISHDA INTEGRATIV TEXNOLOGIYALARDAN
FOYDALANISH ZARURIYATI 391

Maloxat A'zamova, Moxinur Xikmatova

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI PEDAGOG
KADRLARINING KASBIY KOMPETENSIYASINI
SHAKLLANTIRISH ASPEKTLARI 395

Nodira Artikova

ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA
GRAMMATIK O'YINLAR ORQALI DARS SAMARADORLIGINI
OSHIRISH TEXNOLOGIYALARI 398

Matluba Chorshanbiyeva

ONA TILI VA O'QISH SAVODXONLIGI DARSLARIDA
O'QUVCHILARNING IJODIY FIKRLASHINI
SHAKLLANTIRISH 401

Shahnoza Kadirova, Dildora Diyorova

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MILLIY
QADRIYATLARNI SINGDIRISH ASOSIDA TA'LIM-TARBIYA
JARAYONINI TASHKIL ETISHNING TEXNOLOGIYALARI 405

Dilnoza Ergasheva

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA KREATIV
FAOLIYAT JARAYONIDA FOYDALANILADIGAN
TEXNOLOGIYALAR 408

Sayyora G'aniyeva

QADRIYATLAR NAZARIYALARI ASOSIDA TALABALARNI
MA'NAVIY AXLOQIY TARBIYALASHNING TARIXIY TAHLILI 411

Malika Jumayeva

MAKTABGACHA KATTA YOSHDAGI BOLALARNING IJODIY
FAOLLIGINI SHAKLLANTIRISH 414

Feruza Muhammadiyeva

MAKTABGACHA TALIM TASHKILOTI TARBIYALANUV-
CHILARINING IJTIMOY RIVOJLANISH KOMPETENSIYASINI
SHAKLLANTIRISHNING ASOSLARI 418

Soyib Tajibaev, Davron Omonov, Ilhomjon Buranov,**Abror Rejаметov**

MAXIMUM ANGULAR SPEED OF BOXER'S DIRECT
PUNCH TO THE HEAD FROM THE TRAINING POSITION
WITH THE LEFT HAND 421

Kamol Aliqulov

11-13 YOSHLI KARATECHILARNING MAVASHE-GERI
HARAKATI BAJARISHNING MAKSIMAL BURCHAK TEZLIGI
KO'RSATKICHLARI 428

Xurshida Nuriddinova

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA TURLI XARAK-
TERDAGI MUSIQANI TUSHUNISHNI TARBIYALASH 432

Mohira Quvvatova

BOSHQARUV TIZIMIDA SUBYEKT VA OBYEKTNING
O'ZIGA XOSLIGI 436

Gulbahor Radjapova

TASVIRIY SANA'T VA SAHNALASHTIRISH FAOLIYATLARIDA
KATTA YOSHDAGI BOLALARNING IJODIY QOBILIYATLARINI
RIVOJLANTIRISH YO'LLARI 439

Matluba Rajabova

BOLALARNING O'YIN FAOLIYATINI TIZIMLI
YONDASHUV ASOSIDA TASHKIL ETISH JIXATLARI 443

Rasuljon Atamuratov

ZAMONAVIY TA'LIM KONTEKSTIDA UMUMTA'LIM
MAKTABLARI O'QITUVCHILARINING RAQAMLI
KOMPETENSIYALARI TAHLILI 446

Barchinoy Jo'rayeva

BO'LAJAK MUHANDISLARNI O'QITISHDA
ZAMONAVIY GRAFIK DASTURLAR VA KOMPYUTER
TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI 449

Sobirjon Yakubov

GLOBALLASHAYOTGAN DUNYODA MILLIY
O'ZLIKNI ASRASH 454

Barchinoy Jo'rayeva, Temurmaliq Ergashev

AUTOCAD FOYDALANISH INTERFEYSIDA UCH
O'LCHAMLI MUHITNI YARATISH 459

Xayrullo Shoimqulov

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARNING
JISMONIY RIVOJLANISHIDA SYUJETLI
HARAKATLI O'YINLARNING ROLI 467

Moxichexra Islamova

TALABALARNING TANQIDIY TAFAKKURINI
RIVOJLANTIRISHDA SHAXSIY MOTIVLARDAN
FOYDALANISH IMKONIYATLARI 473

Камол Акбарходжаев

ОЛИЙ ҲАРБИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ
КУРСАНТЛАРИНИ ҲАРБИЙ ПЕДАГОГ СИФАТИДА
ТАЙЁРЛАШ МЕТОДЛАРИ 477

Muslima Yuldasheva

XUDOYORXON VA RISHTONLIK KULOL USTA ABDULLO 481

Shoxrux Mamadboyev

TALABALARDA PEDAGOGIK JARAYONLARNI
TASHKIL ETISH ORQALI FAVQULODDA
VAZIYATLARDAGI HARAKATLANISH

KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI 484

Olmosbek Choriyev

CHIZMACHILIK FANINI O'QITISH METODIKASINI
TAKOMILLASHTIRISH USUL VA VOSITALARI 489

Iqbol Qurbonova

KAYKOVUSNING "QOBUSNOMA" ASARIDA KELITIRILGAN
PEDAGOGIK G'OYALARNING TALQINI..... 494

Ashraf Ishonkulov

SPORTCHILARNING JISMONIY KO'RSATKICHLARINI
MONITORING QILISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR..... 498

Gulmira Kurbonova

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOLLABORATIV O'QITISH
MUHITINI SAMARALI TASHKIL ETISH 504

Isabek Xolbayev, Munavvar Fayzullayeva

NAI(TL) SSINTILLYATSION DETEKTORI ASOSIDAGI
INSPECTOR-1000 QURILMASIDAN RADIOAKTIV
MATERIALLARNING IN SITU GAMMA-SPEKTROMETRI
SIFATIDA FOYDALANISHNI TADQIQ QILISH..... 506

Zulxumor Mirzayeva

MUSTAQIL TA'LIMNI TASHKIL QILISHDA O'QITUVCHINING
PEDOGOGIK MAHORATI VA KOMPETENSIYAVIY
YONDASHUVI..... 516

Zoir Tangirov

MILLIY XALQ O'YINLARINING PEDAGOGIK MOHIYATI .. 519

Usman Turumbetov

SPORT TURIZMIDA XAVFSIZLIK QOIDALARINI
SHAKLLANTIRISHNING ASOSIY XUSUSIYATLARI 522

Nuriddin Saloxiddinov

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA POLITSIYA
MAKTABLARIGA YANGI QABUL QILINGAN O'QUVCHILARNI
BOSHLANG'ICH KASBIY TAYYORLASHNING O'ZIGA
XOSLIGI (GERMANIYA VA FRANSIYA MISOLIDA) 525

Munisa Xatamova

PISA ASOSIDA MAKTAB O'QUVCHILARINING O'QISH
SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISH 533

Moxichexra Islamova

TALABALARNING TANQIDIY TAFAKKURINI
RIVOJLANTIRISHDA SHAXSIY MOTIVLARDAN
FOYDALANISH IMKONIYATLARI..... 533

Umida Alibayeva

AKADEMIK LITSEYLAR INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING
SO'ZLASHISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING
PEDAGOGIK JIHATLARI 537

Obidjon Nabiye

MADANIYATLARARO ALOQA VA OMMAVIY AXBOROT
VOSITALARINING ROLI..... 539

Iqbol Qurbonova

KAYKOVUSNING "QOBUSNOMA" ASARIDA KELITIRILGAN
PEDAGOGIK G'OYALARNING TALQINI..... 543

Olmosbek Choriye

CHIZMACHILIK FANINI O'QITISH METODIKASINI
TAKOMILLASHTIRISH USUL VA VOSITALARI 547

Dilrabo Mukumova

TA'LIM JARAYONIDA SINERGETIK YONDASHUV 552

Гулрух Искандарова

УМУМТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ РАЎБАРЛАРИНИНГ
БОШҚАРУВ САЛОҲИЯТИНИ БАҲОЛАШНИНГ ИЛМИЙ-
НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ 556

Мухлиса Омонова

БЎЛАЖАК ПЕДАГОГЛАРДА ЗАМОНАВИЙ
КЎНИКМАЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ 560

Дилдора Ортикова

ЎЗБЕК АДАБИЁТИ ТАЪЛИМИДА ТАЛАБАЛАРНИНГ
ЎҚУВ-БИЛИШ МОТИВАЦИЯСИНИ ФАОЛЛАШТИРИШ
МЕТОДИКАСИ..... 563

Жамшид Хакимов, Музаффар Абралов

СОЦИАЛЬНАЯ КОМПЕТЕНЦИЯ ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТЕ
ПАРАДИГМАЛЬНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБРАЗОВАНИЯ 566

Бахром Худиров

РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИК ВА ПЕДАГОГИК БИЛИМЛАР
КОНТЕКСТИДА БЎЛАЖАК МУҲАНДИСЛАРНИ
КАСБИЙ ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШ МЕТОДИКАСИНИ
ТАКОМИЛЛАШТИРИШ..... 570

Дўстназар Химматалиев

ИНДИВИДУАЛ ЁНДАШУВ АСОСИДА ТАЛАБАЛАРНИНГ
МУСТАҚИЛ ИШЛАШ ҚОБИЛИЯТЛАРИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ 574

To'liqjon Eshquvvatov

TA'LIM JARAYONIDA NIZOLI VAZIYATLAR PROFILAK-
TIKASINING ILMIY METODOLOGIK ASPEKTLARI..... 577

Назар Хайумов

ДУНЁДАГИ ХИТОЙ ДИАСПОРАСИНИНГ
БУГУНГИ ҲОЛАТИ 582

Umid Yakubov

TALABALARDA BOSHQARUVGA DOIR KOMPETENSIYASINI
TAKOMILLASHTIRISH TIZIMI..... 587

Nilufar Matkarimova

STEAM TEXNOLOGIYASINING QO'LLASH USUL VA
VOSITALARINING NAZARIY ASOSLARI..... 599

Marjina Abdisodiqova

TALABALARNING ILMIY TADQIQOTINI TA'LIM
TEXNOLOGIYASI SIFATIDA TASHKIL ETISH TAHLILI 601

Eldar Kurbanov, Maftuna Gofurova

O'ZBEKISTONDA DEMOKRATIK TARAQQIYOT
SAMARADARLOGINI OSHIRISHDA BOSHQARUVNING
"INNOVASION USULLARI"DAN FOYDALANISH..... 606

Nodira Kushieva

EDUCATIONAL CLUSTER: THE USAGE OF STEAM
TECHNOLOGY IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES TO THE
ELEMENTARY EDUCATION 612

Sabogul Botirova

BO'LAJAK KIMYO O'QITUVCHILARINING INNOVATSION
TADQIQOTCHILIK KOMPETENSIYALARINI
SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI 616

Maftuna Qarshiboyeva

MUSIQA TA'LIMI ORQALI O'QUVCHILARNING KOGNITIV
KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING
PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI..... 620

Mirzobek Rasulov

KIMYOVIY EKSPERIMENTLARNI TASHKIL QILISH
ORQALI O'QUVCHILARDA TANQIDIY FIKRLASHNI
RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY PEDAGOGIK
IMKONIYATLARI 624

Habibullo Sadibaqosev

AQSHNING OSIYO-TINCH OKEANI MINTAQASIDAGI
XAVFSIZLIK TASHABBUSLARI..... 629

Musurmon Xurramov

O'ZBEKISTON-QOZOG'ISTON MUNOSABATLARIDA
MINTAQAVIY HAMKORLIK MASALALARI 634

Zulayxo Ismatova

BOSHLANG'ICH TALIM TABIIY FANLAR DARSLARIDA
AMALIY ISHLARNI TASHKIL ETISHNING AHAMIYATI 641

Malika Tursunova

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QITUVCHILARINING
KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH -
PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA..... 645

Ziyoda Muratxodjayeva

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA CLIL METODIKASI ASOSIDA
O'QUV FAOLIYATINI TASHKIL ETISH 648

Dilrabo Xodiyeva, Intizor Nazarboyeva

BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARINI XALQ OG'ZAKI
IJODIDAN FOYALANIB KITOBXONLIK KO'NIKMALARINI
SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI YO'LLARI 652

<i>Kamolaxon Abrorxonova, Shukuronaxon Mеликузиева</i>	
ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ КРЕАТИВНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ	656
<i>Mohichexra Boltayeva</i>	
TARIX TA'LIM YO'NALISHI TALABALARINING RAQAMLI KOMPETENTLIGI TUZILMASI	658
<i>Abdusalim Kenjaboyev</i>	
MAGISTRATURA TA'LIM BOSQICHIDA BO'LAJAK TA'LIM MENEJERINI KASBIY TAYYORLASHNING DEONTOLOGIK TAMOIYILLARI	662
<i>Navro'zbek Qadamov</i>	
O'QUVCHI SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA OILA VA MAKTABNING O'ZARO TA'SIRI	667
<i>Dilfuza Amrieva</i>	
IMKONIYATI CHEKLANGAN TALABALARINING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK OMILLARI	673
<i>Noiba Sobirova</i>	
ONA TILI DARSLARIDA ETIMOLOGIK TAHLIL ELEMENTLARIDAN FOYDALANISH SAMARDORLIGI	677
<i>Abdijabbor Abjalov</i>	
DAVLAT BOSHQARUVI TIZIMIGA "ELEKTRON HUKUMAT"NI JORIY ETISHNING KONCEPTUAL ASOSLARI XUSUSIDA	681
<i>Abduraim Ulug'ov</i>	
JAMIYAT IJTIMOIIY-SIYOSIIY HAMDA MA'NAVIY-AXLOQIIY HAYOTINI RIVOJLANTIRISHDA BAG'RIKENGLIK MADANIYATINING O'RNI	684
<i>Shahnoza Abdug'aniyeva</i>	
BIOLOGIYA TA'LIMIGA ZAMONAVIIY YONDASHUVLAR VA UNING ASOSIIY OMILLARI	690
<i>Abdurashid Ashirov</i>	
KASB TA'LIMIDA O'QUV PEDAGOGIK FAOLIYAT SIFATINI TA'MINLASH OMILLARI	694
<i>Ziyoda Farxodova</i>	
ODAM SAVDOSIDAN JABR KO'RGAN ERKAKLAR VA AYOLLARNING IJTIMOIIY PORTRETLARI: GENDER FARQLARINING TAHLILI	698
<i>Nadira Gulyamova</i>	
OLIIY TA'LIM MUASSASALARI XODIMLARIDA TASHKILIIY XULQNI SHAKLLANTIRISH	701
<i>Samadjon Ilmurodov</i>	
"KASB" TUSHUNCHASINING FALSAFIIY, PSIXOLOGIK VA PEDAGOGIK MANBALARDAGI TALQINI	705
<i>Dildora Isayeva</i>	
TALABALARDA SANOGEN REFLEKSIYANI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI	708
<i>Dilafuz Jabborova</i>	
ANALYSES OF DEVELOPING WRITING COMPETENCE BY INTEGRATING LANGUAGE SKILLS	713
<i>Dilafuz Jurayeva</i>	
TA'LIM-TARBIYA SIFATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA ZAMONAVIIY TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	715
<i>Madinaxon Arslanova</i>	
MAKTAB TA'LIMI SHAROITIDA BOSHLANG'ICH SINFI AQLI ZAIF O'QUVCHILAR IJTIMOIIYLASHUVI	720
<i>Shaxnoza Mamatqulova</i>	
BOLALARINING AQLIIY RIVOJLANISHIDA O'YINNING ROLI	723
<i>Nigora Mirzoyeva, Marjona Hakimova</i>	
MAHMUDXO'JA BEHBUDIY ASARLARIDA MA'NAVIY- AXLOQIIY TARBIYA MASALASI	728
<i>Komiljon Mo'minov</i>	
TALABALARNI FORSAIT TADQIQOT METODLARI ASOSIDA KREATIV KOMPETENTSIYALARINI SAMARALI TASHKIL ETISH USULLARI	731

<i>Mirzaolim Mamatqulov</i>	
SINF DAN TASHQARI VAQTLARDA O'QUVCHILARDA JISMONIY TAYYORGARLIKNING BARQARORLIGINI TA'MINLASH STRATEGIYALARI	736
<i>Muattar Nishonova</i>	
ELEKTRON AXBOROT TA'LIM RESURSLARINI LOYIHALASHDA UNIVERSAL TA'LIM FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH	739
<i>Dilfuza Nurmanova</i>	
SINF JAMOASI BILAN ISHLASHNING O'ZIGA XOS PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI (BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARI MISOLIDA)	743
<i>Bobir Nusharov</i>	
TASVIRIIY SAN'ATDA DASTGOHLI RANGTASVIRNING O'RNI VA AHAMIYATI	749
<i>Aziza Olimova</i>	
TALABALARDA TARIXIIY HODISALARNI TAQQOSLASH ORQALI TAHLIL QILISH VA MANTIQUIY FIKRLASH KO'NIKMLARINI RIVOJLANTIRISH	753
<i>Oygul Ashurova</i>	
DUNYO PEDAGOGIK TADQIQOTLAR TIZIMIDA EKOLOGIK TA'LIM-TARBIYANI MODERNIZATSIYA QILISH ASOSIDA TABIIATGA ESTETIK MUNOSABATNI SHAKLLANTIRISH ...	756
<i>Aysha Qo'chqorova</i>	
O'SMIR QIZLARINING DUNYOQARASHINI KITOBXONLIK ASOSIDA SHAKLLANTIRISH	760
<i>Mahliyo Sattorova</i>	
BO'LAJAK MUHANDISLARNI MUSTAQIL TA'LIM OLISH ORQALI KASBIY-IJODIIY FAOLIYATGA TAYYORLASHGA QARATILGAN NAZARIYALAR	764
<i>Shoxrux Mirzayev</i>	
OLIIY TA'LIM MUASSASALARINI RIVOJLANTIRISHDA TA'LIMGA OID ME'YORIY-HUQUQUIY HUJJATLARNING ROLI VA AHAMIYATI	769
<i>Alisher Tilakov</i>	
SPORT MASHG'ULOTLARIGA O'RGATISHNING BOSQICH VA USULBLARI	772
<i>Qizlarxon Turdaliyeva</i>	
O'QUVCHILARNING INGLIZ TILI DARSLARIDA FUNKSIONAL SAVODXONLIGINI SHAKLLANTIRISH PEDAGOGIK MAHORAT SIFATIDA	776
<i>Arzayim Utambetova</i>	
THEORETICAL BASES OF USING MULTIMEDIA TECHNOLOGIES IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING	781
<i>Xojiakbar Uzoqboyev</i>	
TABIIY FANLARNI O'QITISHDA FOYDALANISH MUMKIN BO'LGAN ANIQ TARIXIIY MISOLLARNING PEDAGOGIK JIHATLARINI TIZIMLI TAHLIL QILISH	785
<i>Xosiyat Xakimova</i>	
BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARINI INGLIZ TILI O'QITISHDA KOMMUNIKATSIYA VOSITALARIDAN FOYDALANISHNI SAMARALI YO'LLARI	788
<i>Alisher Yunusov</i>	
IJTIMOIIY-IQTISODIIY RIVOJLANISHNI SHAKLLANTIRISHDA YOSHLARNING ROLI: MILLIIY VA XORIJIY TAJRIBA	791
<i>Шахноза Хайитова</i>	
МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ НАВЫКОВ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ	796
<i>Murot Isokov</i>	
IJTIMOIIY KAPITAL – FUQAROLIK JAMIYATI RIVOJLANISHINING MUHIM OMILI SIFATIDA	801
<i>Maxbuba Xalmuxamedova</i>	
BO'LAJAK TEXNOLOGIK TA'LIM O'QITUVCHILARIDA NAQSHBANDIYA TARIQATI VOSITASIDA KASBIY	

KOMPETENTLIKNI TAKOMILLASHTIRISH TAMOIYILLARI	806	<i>Marhabo Yakubova</i>	<i>Xurshidabonu Mamatkulova</i>	"KVANTITATIV SINONIMIYA: TIL, MADANIYAT VA KOMMUNIKATSIYA O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIRLAR"	883
UMUMTA'LIM MAKTAB O'QUVCHILARIDA KREATIVLIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH	809	<i>Илхом Чориев</i>	<i>Nilufar Reyimbaeva</i>	WEB FAOLIYATGA TAYYORLASH ELEKTRON RESURLARI YARATISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH MAZMUNI VA FUNKTSIYALARI	887
ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗРАБОТКИ СТРАТЕГИИ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ К ОСУЩЕСТВЛЕНИЮ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	812	<i>Bekmurod Abdunabiyev</i>	<i>Zebo Davlatova</i>	SHAXSNING KONFLIKTOLOGIK MADANIYATI: MOHIYATI, TARKIBIY UZVLARI VA DARAJASI	892
BO'LAJAK LISMONIY TARBIYA O'QITUVCHILARINI KASBIY FAOLIYATGA YO'NALTIRISHNING SAMARALI YO'LLARI	816	<i>Жамиид Хамидов</i>	<i>Shahnoza Ahmadjonova</i>	INNOVATIVE PEDAGOGICAL APPROACHES FOR ENHANCING CRITICAL THINKING IN HIGHER EDUCATION	895
ЎҚУВЧИЛАРНИНГ ИЖОДКОРЛИК ҚОБИЛИЯТЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ТЕХНОЛОГИЯ ФАНИНИНГ ЎРНИ ВА АҲАМИЯТИ	819	<i>Javlon Zulxaydarov, Bekmurod Anorboyev</i>	<i>Ирода Рахмонова</i>	ЎЗБЕК ТИЛШУНОСЛИГИДА ФРАЗЕОЛОГИЗМЛАР ТАДҚИҚИ	898
FUTBOL DARVOZABONINING OYOQ BILAN TO'P UZATISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH USULLARI	823	<i>Зулфия Захидова</i>	<i>Odina Olimjonova</i>	MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDA STRUKTURAVIY BOSHQARUVNI TASHKIL ETISH IMKONIYATLARI	903
РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА КИЧИК БИЗНЕС СУБЪЕКТЛАРИНИ МОЛИЯЛАШТИРИШ МЕХАНИЗМИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	827	<i>Zufar Tohirov</i>	<i>Nargiza Jo'rayeva</i>	"4K" KOMPETENSIYALARINING KONSEPTUAL ASOSLARI VA ULARNING ZAMONAVIY TA'LIM STANDARTLARIDAGI O'RNI	907
TALABALAR MUSTAQIL TA'LIMINI TASHKIL ETISHDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING ROLI	833	<i>Xayrullo Shoimqulov</i>	<i>Ibodulloxon Soliyev</i>	OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INSTITUTSIONAL MUSTAQILLIK TAMOIYILLARINI JORIY ETISHDA AKADEMIK OMILLARNING ROLI	913
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARNING JISMONIY RIVOJLANISHIDA SYUJETLI HARAKATLI O'YINLARNING ROLI	837	<i>Parvina Saidjonova</i>	<i>Sitora Tilyavova</i>	GYNECOLOGICAL PROBLEMS AND THEIR SOLUTIONS	918
DUAL TA'LIMDA INNOVATSION O'QITISH USULLARINING AFZALLIKLARI	843	<i>Dilyara Tuxfatullina</i>	<i>Raxim Shukurov, Rushana Narzullayeva</i>	BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA ADAPTIV JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARINING TASHKILIIY-USLUBIY XUSUSIYATLARI (KO'RISHDA NUQSONI BORLAR MISOLIDA)	922
UMUMTA'LIM MAKTABI O'QITUVCHILARIGA UZLUKSIZ METODIK XIZMAT KO'RSATISHNING ZAMONAVIY MAZMUNI, MOHIYATI VA KOMPARATIV TAHLILI	849	<i>Ulfat Rahmonov</i>	<i>Gulnora Maxsudova</i>	MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIM MUASSASALARIDA EKOLOGIK TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH	928
O'QUVCHILARNING TABIIY FANLARGA OID KOMPETENSIYALARINI LOYIHA ISHLARI ASOSIDA RIVOJLANTIRISH	853	<i>Shoxrux Mamadboyev</i>	<i>Khilola Nigmatova</i>	THE DEVELOPMENT OF THE ENGLISH LANGUAGE IN NEW METHODOLOGICAL METHODS	931
TALABALARDA PEDAGOGIK JARAYONLARNI TASHKIL ETISH ORQALI FAVQULODDA VAZIYATLARDA HARAKATLANISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	857	<i>Malika Ismoilova</i>	<i>Aziza Sharipova</i>	METHODS OF STUDYING VOCABULARY AND PHRASEOLOGY. TECHNIQUES FOR ENRICHING STUDENTS' VOCABULARY	935
PROFESSIONAL TA'LIMDA NIZOLARNI BARTARAF ETISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	862	<i>Iskandar Otabayev</i>	<i>Мадина Исмаилова, Ойшажон Озодова</i>	СРАВНИТЕЛЬНО-СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ РУССКИХ И АНГЛИЙСКИХ ПОСЛЛОВИЦ	939
PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARIDA KREDIT-MODUL TIZIMINI JORIY ETISH IMKONIYATLARI	871	<i>Дилшод Рўзиев</i>	<i>Muyassar Xidoyatova</i>	MATHEMATICAL FOUNDATIONS OF ASTRONOMICAL DATA PROCESSING	943
ПРОФЕССИОНАЛ ТАЪЛИМНИНГ РАҚАМЛИ МАЛАКА ОШИРИШ МУҲИТИДА ТИНГЛОВЧИЛАРНИ МУСТАҚИЛ ЎҚУВ ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРГАРЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	875	<i>Дарья Абдалимова</i>	<i>Tamara Xo'janova</i>	GLOBALLASHUV SHAROITIDA YOSHLARNI BUZG'UNCHI AXBOROTLAR TAJOVUZIDAN HIMOYA QILISH	946
ЖАМИЯТНИНГ ЯНГИ РАҚАМЛИ РИВОЖЛАНИШ ШАРОИТЛАРИДА ДАВЛАТ ВАЗИФАЛАРИ	879		<i>Jumagul Xalmuratova</i>	TALABALARDA MUHANDISLIK TA'LIM SOHASI YUZASIDAN INTEGRATIV YONDOSHUV ASOSIDA KREATIV IMKONIYATLARINI RIVOJLANTIRISH	951
			<i>Lazzat Saydaliyeva</i>	BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI MASALA BILAN TANISHIRISH ORQALI MATEMATIK BILIMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	956
			<i>Nargiza Ravshanova</i>	INFLUENCE OF PHRASEOLOGICAL UNITS ON LANGUAGE PROFICIENCY AND SMOOTH DEVELOPMENT	960

Dilmurod Abdusamiyev

USTOZ-SHOGIRD TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI
YOSH O'QITUVCHILARDA KASBIY INDEFIKATSIYANI
RIVOJLANTIRISH 963

Marguba Kurbonova

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INTEGRATSIYALASHGAN
DARSLARNING MAQSAD VA VAZIFALARI HAMDA
FANLARARO BOG'LIQLIGINING AHAMIYATI 966

Nazirbek Azimjanov

MAKTAB O'QUVCHILARINI MEXNATSEVARLIK RUXIDA
TARBIYALASHNING SAMARALI YO'LLARI 969

Sadoqat Axmedova

PEDAGOG SHAXSINI RIVOJLANTIRISH VA ZAMONAVIY
BILIMLARDAN FOYDALANISH 972

Ugulxon Nurullayeva

IJTIMOYIY EMOTSIONAL TA'LIM ASOSIDA
O'QUVCHILARNI O'QUV FAOLIYATIGA
IJTIMOIYLASHTIRISH METODIKASI 975

Dilrabo Axmedova

FAOLIYATGA YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH
SINF O'QUVCHILARINI SOG'LOM TURMUSH TARZIGA
TAYYORLASH TEXNOLOGIYALARINI
TAKOMILLASHTIRISH 978

Azizbek To'xtamurodov

INFORMATIKA O'QITUVCHILARINI ERGONOMIK
FAOLIYATGA TAYYORLASHNING NAZARIY-METODIK
ASOSLARI 981

Gulnoza Turdiyeva

AVLODLARGA XAZINAYI BEBAHO 986

Xusan Mirzakarimov

INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TALABALARDA
VATANPARVARLIK FAZILATINI RIVOJLANTIRISHNING
DIDAKTIK MODEL 988

Muhayyo Jurayeva

USE OF CONTEXTUAL TASKS IN THE DEVELOPMENT OF
METHODOLOGICAL TRAINING OF FUTURE MATHEMATICS
TEACHERS 994

Madadjon O'ktamov

PEDAGOGIKA OLIIY TA'LIM MUASSASALARI
TALABALARINING INFORMATIKADAN AXBOROT
TEXNOLOGIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH
METODIKASI 998

Mo'jizaxon Kuychiyeva

MALAKA OSHIRISH JARAYONIDA STEAM YONDASHUV
ASOSIDA TABIIY FANLARNI O'QITISHDA MUAMMOLI
TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI AHAMIYATI 1002

Aliya Narshabaeva

ORGANIZATION OF THE FOREIGN LANGUAGE TEACHING
PROCESS IN A MULTINATIONAL SCHOOL 1006

Makhhkam Nigmanov

TYPES OF NATIONAL WRESTLING AND TECHNOLOGIES
OF ITS TEACHING 1010

Usmon Sadikov

PSYCHOLOGICAL FACTORS OF ATHLETES' ADAPTATION
TO COMPETITIVE ACTIVITIES 1014

Gulom Shermatov

THE EMERGENCE AND HISTORICAL SOURCES OF
TYPES OF WRESTLING 1017

Zebo Almatmatova

LOYIHALASH TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BO'LAJAK
BIOLOGIYA O'QITUVCHILARINI KASBIY METODIK
TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISHDA
TADQIQOTCHILIK IMKONIYATLARI 1022

Saodatxon Erkaboyeva

INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING UZLUKSIZ KASBIY

RIVOJLANISHLARIDA ELEKTRON PORTFOLIDAN

FOYDALANISH: QIYINCHILIKLAR VA AFZALLILKARI 1025

Тимур-Мухаммет Агжанов

ИНФОРМАЦИОННАЯ КУЛЬТУРА – ОСНОВА
ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ 1030

Луиза Турсунова

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ
НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИИ SCRIBING 1034

Улугбек Мирзахмедов

ДАРСДА МУСИҚАНИ ИНТОНАЦИОН УСЛУБДА
ТУШУНИШ ВА БАДИИЙ-ИЖОДИЙ ЖАРАЁННИ
МОДЕЛЛАШТИРИШ 1039

Zilola Botirova

KONTEKSTLI YONDASHUV ASOSIDA O'QUV-IJODIY
FAOLIYATDA TALABALARNI PARADOKS FIKRLASHGA
O'RGATISH METODLARI 1042

Nuriddin Ergashev

TA'LIM JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN
FOYDALANISH TIZIMI INTEGRATSIYASI VA ASOSIY
YO'NALISHLARI 1047

Серук Пурматов

ТИПОГРАФИКА В ГРАФИЧЕСКОМ ДИЗАЙНЕ КАК
ИННОВАЦИЯ 1052

Axror Eshtemirov

OLIIY TA'LIMDA FIZIKAGA OID MASALALARNI
YECHISHDA MODELLASHTIRISH METODLARIDAN
FOYDALANISH 1056

Xurshid Nekboyev

ZAMONAVIY MEDIA NAZARIYALARI 1061

O'tkir Nurov

TEXNIKA OLIIY O'QUV YURLARI BO'LAJAK
MUXANDISLARINING KASBIY FAOLIYATIDA
RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN
FOYDALANISHNING AMALDAGI HOLATI 1064

Shuhrat Qurbonov

TABALARNING MUSTAQIL TA'LIMNI AMALGA OSHIRISH
KONSEPSIYASI VA STEAM TALIMI METODIKASIDAN
FOYDALANISH MODEL 1069

Marjona Raxmatova, Feruza Choriyeva

TIL O'RGANISH JARAYONINING KOGNITIV XUSUSIYATLARI
VA QADRIYATLAR INTEGRATSIYASI MAZMUNI 1074

Muzaffar Esanov

PEDAGOG FAOLIYATIGA QO'YILADIGAN MALAKA
TALABINI TAKOMILLASHTIRISH 1078

Faroxat Mirzaeva

OLIIY TA'LIM SOHASIDA TA'LIM SIFATINI
BELGILOVCHI OMILLAR 1084

Akbar Xo'jaqulov

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI
TARBIYALANUVCHILARIDA QADRIYATLAR ASOSIDA
ZARARLI AXBOROTLARDAN SAQLANISHNI
SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK
SHART-SHAROITLARI 1089

Umid Ergashev

XALQARO MUNOSABATLAR NAZARIYASIDA
YEVROOSIYO MAKONINING GEOSIYOSIY AHAMIYATI 1092

Аброрбек Раҳмонов

ЁШЛАРНИ ҲАРБИЙ ВАТАНПАРВАРЛИК РУҲИДА
ТАРБИЯЛАШДА АХЛОҚИЙ ИДЕАЛНИНГ ИЖТИМОИЙ-
ФАЛСАФИЙ ИНТЕГРАЦИЯСИ 1095

Muhammadhusanbek Qodirov

SPORT TURLARIGA JAMOALARNI OMMAVIY
JALB ETISH 1099

<i>Bibisara Yerejepova</i>	
IQTISODIYOTNING INNOVATSION RIVOJLANISHI	
SHAROITIDA MAISHIY XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI	
RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	1103
<i>Хусан Саитходжаев</i>	
ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИЩДА АХЛОҚИЙ	
НОРМАЛАРНИНГ ЎРНИ	1111
<i>Venera Kamburova, Azadaxan Imamxodjayeva,</i>	
<i>Ilxom Salahutdinov, Nodira Raxmatova, Farxod Rajabov,</i>	
<i>Shaxnoza Mamatqulova Orastabonu Isomiddinova</i>	
MODELLASHTIRILGAN TUZ STRESSINING GO'ZA	
METABOLOMIK PROFILIGA TA'SIRI	1117
<i>Venera Kamburova, Azadaxan Imamxodjayeva Ilxom Salahutdinov,</i>	
<i>Nodira Raxmatova, Farxod Rajabov, Shaxnoza Mamatqulova,</i>	
<i>Orastabonu Isomiddinova</i>	
MODEL TUZ STRESSI OSTIDA URUG'LARNING UNIB	
CHIQISH PARAMETRLARI VA G'O'ZA MORFOLOGIYASINI	
O'RGANISH	1123

5.Рахимов А. и др. Определение клинико-экономической эффективности симультанных операций у женщин //Журнал проблемы биологии и медицины. – 2018. – №. 4 (104). – С. 209-212.

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA ADAPTIV JISMONIY TARBIYA MASHG'ULOTLARINING TASHKILIY-USLUBIY XUSUSIYATLARI (KO'RISHDA NUQSONI BORLAR MISOLIDA)

**Raxim Shukurov,
Rushana Narzullayeva,
Buxoro davlat universiteti**

Annotatsiya

Maqolada, jismoniy imkoniyati cheklangan va nogironligi bo'lgan boshlang'ich sinf o'quvchilarida adaptiv jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarining tashkiliy-uslubiy xususiyatlari, ayniqsa ko'rishda nuqsoni borlar bilan moslashuvchan jismoniy tarbiyani tashkil etish shakllari, usullari hamda vositalari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: delegatsiya, adaptiv, funksional, texnologiya, profilaktika, terapevtik, vizual, analizator, obyekt, nozologik, shakl, rehabilitatsiya, oftalmologiya, fazilat, kognitiv, taqlid, fazoviy, kompensatsiya, moslashuv.

Annotation

The article describes the organizational and methodological features of adaptive physical education and sports training for elementary school students with limited physical abilities and disabilities, especially the forms, methods and means of organizing adaptive physical education with visually impaired students.

Key words: delegation, adaptive, functional, technology, prophylaxis, therapeutic, visual, analyzer, object, nosological, form, rehabilitation, ophthalmology, quality, cognitive, imitation, spatial, compensation, adaptation.

Аннотация

В статье освещены организационно-методические особенности проведения адаптивной физической культуры и спортивных занятий для учащихся начальных классов с ограниченными возможностями и инвалидностью, в особенности формы, методы и средства организации адаптивной физической культуры для детей с нарушениями зрения.

Ключевые слова: делегирование, адаптивный, функциональный, технология, профилактика, терапевтический, визуальный, анализатор, объект, нозологический, форма, реабилитация, офтальмология, качество, когнитивный, имитация, пространственный, компенсация, адаптация.

Butun jahon hamjamiyatida ijtimoiy dunyoqarashning o'zgarishi natijasida inson omili ustuvor ahamiyat kasb etayotgan bir sharoitda imkoniyati cheklangan va nogironligi bo'lgan shaxslarga bo'lgan munosabat tubdan o'zgarib bormoqda.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, so'ngi yillarda dunyoda 1 milliarddan ortiq odam nogironlikdan aziyat chekadi. Bu dunyo aholisining, taxminan 15 foizini tashkil etadi. Shu jumladan hozirgi vaqtda O'zbekiston aholisining esa 2,14 % nogironligi bor shaxslar sifatida qayd etilgan, bu raqamlarda taxminan 740 ming nafardan ortiqni tashkil etadi[21].

Jismoniy imkoniyati cheklangan va nogironligi bo'lgan shaxslarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, ularning jamiyatda munosib o'rin egallashlarini rag'batlantirish, sport bilan shug'ullanish uchun shart-sharoitlarni kengaytirish hamda ular o'rtasida sport bilan shug'ullanuvchilar qamrovini yanada oshirish muhim. Chunki, jismoniy imkoniyati cheklangan va nogironligi bor bolalar, yoshlar o'rasida kuchli zakovat egalari, ma'naviy boy, ilmiy salohiyatini oshirishga hayotda har tomonlama o'z o'rini topishga harakat qilayotgan yoshlar ko'plab topiladi[17].

Masalan: Parij-2024 Paralimpiya o'yinlarida delegatsiyamizning umumjamoa hisobida dunyoda 13-o'rin, Osiyoda 3-o'rin, Markaziy Osiyo, MDH, Islom davlatlari va Turkiy davlatlar tashkilotiga a'zo mamlakatlar

orasida 1-o'rinni egalladi. O'zbekiston respublikasida jismoniy imkoniyati cheklangan va nogironligi bo'lgan shaxslarga sport bilan shug'ullanishlari uchun barcha shart-sharoitlar yaratilganligi va bu boradagi ishlar tizimli ravishda yo'lga qo'yilayotgani, paralimpiyachilarimizning musobaqalarda erishayotgan natijalari bunga yaqqol isbot. Biroq, natijalarni yanada yaxshilash, qamrovni oshirish uchun bir qator dolzarb masalalar o'z yechimini topishi lozim.

Adaptiv jismoniy tarbiya va sportni yanada rivojlantirish, jismoniy imkoniyati cheklangan va nogironligi bor bolalar, o'quvchi - yoshlar bilan mashg'ulotlarni tashkil etish va o'tkazishning zamonaviy usullarini ishlab chiqish va tatbiq etish, o'quv-metodik bazani yanada mustahkamlash, ushbu yo'nalishda ilmiy-tadqiqot ishlari ko'lamini va samaradorligini oshirishni bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir.

Adabiyotlar tahlili va metodika. Adaptiv jismoniy tarbiya (AJT) - funksional, shu jumladan harakat imkoniyatlarini mutloq yoki uzoq muddatga yo'qotgan insonlar jismoniy tarbiyasining turli jihatlarini o'rganuvchi fan bo'lib, AJT maqsadi funksional imkoniyati cheklangan insonlarni jismoniy va ijtimoiy sharoitga moslashishga o'rgatishdir. Nogironligi bor bolalar bilan biror mashg'ulot bilan uzoq vaqt va muntazam shug'ullanishi natijasida mushaklarda yuzaga keladigan o'zgarishlar morfologik va biokimyoviy xususiyatlar bilan belgilanadi. Organizmdagi moddalar almashinuvi jarayoni bajarilayotgan ish darajasiga moslashadi[17].

Bir qator tadqiqotchilarning moslashuvchan jismoniy madaniyatga murojaat qilishlari ko'p qirrali ijtimoiy obyektga, ijtimoiy hodisa va omilga nogironlarni ijtimoiylashtirish bugungi sharoitda alohida ahamiyat kasb etishini qayd etmoqdalar.

Jismoniy imkoniyati cheklangan va nogironligi bor shaxslar uchun jismoniy madaniyat nazariyasi va amaliyotini rivojlantirish ikki yo'nalishda amalga oshiriladi. Birinchi, jismoniy faoliyatni kengaytirish, nogironlarning turli nozologik guruhlar uchun yangi texnologiyalar va xususiy usullarni yaratish. Ikkinchi, yanada samaraliroq, bu mahalliy va xorijiy mutaxassislar tomonidan oqilona vositalar, usullar, darslarning tashkiliy shakllari, harakatlarni o'rgatish usullari, jismoniy faoliyat usullari, harakat va ruhiy kasalliklarni tuzatish bo'yicha tajribaviy tadqiqotlardir, nogironlarning jismoniy tarbiyasi, bo'sh vaqtini o'tkazish, sport bilan shug'ullanish va motorli rehabilitatsiya qilish sohasidagi harakat qobiliyatlari, xulq-atvori, psixikasi, jismoniy fazilatlar va kognitiv faoliyatining rivojlanishidagi nuqsonlar.

Jismoniy imkoniyati cheklangan bolalar, o'quvchi-yoshlarning jismoniy mashg'ulotlarga moslashishi, adaptiv jismoniy tarbiya va sportning ilmiy-uslubiy asoslari, adaptiv jismoniy madaniyat, adaptiv sport turlari bo'yicha mashg'ulotlarni tashkil etish va o'tkazish, sog'lomlashtirish texnologiyalari o'zbekistonlik olimlar R.S.Salamov, M.X. Mirjamolov, Sh.A.Abdiyev, N.K. Svetlichnaya, S.A.Yunusov, L.B.Sobirova, L.T.Davlatov, Ye. A.O'rinboyev va boshqalarning o'quv-uslubiy va ilmiy tadqiqot ishlarida aks etgan.

Ko'rishda nuqsoni bo'lgan maktabgacha va maktab yoshidagi bolalar hamda kattalar jismoniy tarbiyasi bo'yicha mustaqil davlatlar hamdo'stligi (MDH) olimlaridan Л.Ф.Касаткин, Е.В.Начинова, Д.М.Маллаев, В.Н. Брезжунов, Т.Н.Никольская, С.Н. Мишарина, Л.Н. Ростомашвили, Е.В. Петрова, А.В. Мухина, О.И. Макаренко va boshqalar ilmiy tadqiqotlar olib borishgan.

Xorijiy tadqiqotlar tajribasi va mutaxassislarining ko'plab nashrlarida jismoniy faollikni oshirish, turli yoshdagi nogironlarni aqliy, jismoniy va ijtimoiy rehabilitatsiya qilish uchun jismoniy dam olish, sport turlaridan foydalanish muammolari bo'yicha P.L. Ostin, D. Milcheva, R.O. Steadward, S. Uolsh, M.J. Paciorek, J.A. Jons, Doll-Tapper Gudrun, R.B. Hermann, J.P. Vinnik, G. Reid, A. Prupas, C. Sherrill, J.Konnor, D.L.Porrettalar tomonidan ilmiy tadqiqot ishlari bajarilgan.

Hozirgi shiddat bilan rivojlanayotgan dunyo hamjamiyatida, soha vakillari, o'qituvchi-murabbiy va mutaxassislar tomonidan Adaptiv jismoniy tarbiya fani mazmunini chuqur o'rganishni talab qiladi. Bir qator mutaxassislarning fikriga ko'ra, adaptiv jismoniy tarbiya jarayoni mazmunini tadbiq qilish bo'yicha katta hajmdagi ilmiy tadqiqot ishlarini olib borish zarur, funksional, shu jumladan, harakat imkoniyatlarini mutloq yoki uzoq muddatga yo'qotgan insonlar jismoniy tarbiyasining turli jihatlarini chuqur o'rganish, sohadagi mavjud muammolar yechimini topishida imkon beradi.

AJT maqsadi funksional imkoniyati cheklangan insonlarni jismoniy va ijtimoiy sharoitga moslashishga o'rgatishdir.

Muhokama va natijalar. Sog'liqning eng og'ir turlaridan biri ko'rishning to'liq yoki qisman yo'qolishidir: bu ko'rlik va past ko'rishdir. Oftalmologiya (ko'zni o'rganish)ning haqiqiy yutuqlariga qaramay, dunyoda ko'rlikning tarqalishi asta-sekin kamayib bormoqda.

Jismoniy tarbiya vositalari zaif ko'rishning oldini olish va uning rivojlanishini to'xtatishda muhim rol o'ynaydi.

Ko'rish tashqi dunyo haqida eng kuchli ma'lumot manbai hisoblanadi. Axborotning 85-90% miyaga vizual analizator orqali kiradi va uning funktsiyalarining qisman yoki chuqur buzilishi bolaning jismoniy va aqliy rivojlanishida bir qator og'ishlarni keltirib chiqaradi.

Moslashuvchan jismoniy tarbiya jarayonida tuzatuvchi, kompensatsion, profilaktika va kerak bo'lganda terapevtik va tiklovchi yo'nalishga ega bo'lgan maxsus vazifalar amalga oshiriladi.

Kompensatsiya qobiliyatlarini rivojlantirish uchun rehabilitatsiya ishlarining asosiy vazifalaridan biri bolaga malakali yordam ko'rsatishdir. Moslashuvchan jismoniy tarbiya bo'yicha murabbiy-o'qituvchi bilishi kerakki, ko'rish qobiliyati zaif bolalar normal ko'rish qobiliyatiga ega tengdoshlariga qaraganda tez-tez stressli vaziyatlarga tushib qolishadi.

Ko'rish patologiyasi bo'lgan bolalarning jismoniy va aqliy rivojlanishining xususiyatlarini, shuningdek, moslashuvchan jismoniy tarbiyaning, sport va dam olish guruhlaridagi bolalar, o'quvchilar bilan o'quv mashg'ulotlarini o'tkazishning o'ziga xos usullari mavjud.

Jismoniy rivojlanish va vosita buzilishlarining xususiyatlari. Vizual buzilish fazoviy orientatsiyani murakkablashtiradi, vosita ko'nikmalarini shakllantirishni kechiktiradi, vosita va kognitiv faollikning pasayishiga olib keladi. Ba'zi bolalar jismoniy rivojlanishda sezilarli kechikishlarga duch kelishadi.

Vizual taqlid qilish, fazoviy tushunchalar va harakat harakatlarini o'zlashtirishda yuzaga keladigan qiyinchiliklar tufayli yurish, yugurish, tabiiy harakatlarda, ochiq o'yinlarda to'g'ri turish, harakatlarni muvofiqlashtirish va aniqlik buziladi.

Bizga ma'lumki, rivojlanish muammolari bo'lgan bolalarni o'qitishning eng katta tuzatuvchi ta'siri optimal yosh bosqichini tanlashga bog'liq. Boshlang'ich maktab yoshi turli xil faoliyat turlarini o'zlashtirish, bolalarda muntazam jismoniy mashqlar qilish odatini shakllantirish, ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalarning shaxsiy va hayotiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarishni ta'minlaydigan sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirish uchun eng qulay va sezgir yoshdir.

Boshlang'ich maktab yoshida mushak-harakat tuyg'ulari rivojlanadi, harakatlarning bajarilishini vizual va taktil nazorati yaxshilanadi, ko'rish sezgilari va harakatlarning bajarilishi o'rtasidagi muvofiqlashtirish yaxshilanadi.

Jismoniy rivojlanish va jismoniy tayyorgarlik darajasi ko'rishda nuqsoni bo'lgan boshlang'ich va o'rta maktab yoshidagi bolalar normal ko'ruvchi tengdoshlaridan sezilarli darajada orqada qoladilar: vazni 3 dan 5% gacha, bo'yi 5 dan 13 sm gacha, ko'rsatkichlari bo'yicha, aylana ko'krak qafasi yosh va o'rta yoshdagi bolalar uchun ko'rish qobiliyati zaif odamlar uchun 4,7 sm gacha kechikish o'pkaning hayotiy qobiliyatini (VC) rivojlanishida ham kuzatiladi.

Ko'rish qobiliyati buzilgan bolalarda mushaklarning kuchi (qo'l) meyorga nisbatan yomon rivojlangan. Ko'rish qobiliyati zaif maktab o'quvchilarida qo'l dinamometriyasi ko'rsatkichlari moslashuvchanlik nuqtai nazaridan 28% ga past, ular ko'rlarda mushaklarning o'sishidagi eng aniq farq normal ko'ruvchi bolalarga nisbatan bolalar 7-14 yoshda kuzatiladi: o'g'il bolalar uchun bu farq 3,5-5 kg, qizlar uchun 1-1,5 kg. Ko'rish patologiyalari bo'lgan bolalar harakatlarni muvofiqlashtirishni buzadilar. 8-9 yoshda u 28% ni, 16 yoshda esa 52% ga etadi. Qo'l va oyoqlarning muvofiqlashtirilgan harakatlarini amalga oshirishda qiyinchiliklarga duch kelishadi[3].

Moslashuvchan jismoniy tarbiyani tashkil etish shakllari. Moslashuvchan jismoniy tarbiyaning zamonaviy amaliyotida asosiy va maxsus (tuzatish) vazifalarni hal qilish uchun jismoniy mashqlar (1-jadval) majmuasi

1-jadval

Harakat: yurish, sakrash.	Umumiy rivojlantiruvchi mashqlar: sport anjomlarisiz: sport anjomlari bilan (gimnastika tayoqlari, halqalar, tovushli sharlar, har xil sifatli, rangi, vazni, qattiqligi, o'lchami, qum qoplari, 0,5 kg og'irlikdagi gantellar va boshqalar). Jihozlarda (gimnastika devori, skameyka, muvozanat to'sin, halqalar, tirkak, qovurg'ali doska, mexanoterapiya apparatlari va boshqalar).	To'g'ri turish malakasini shakllantirish mashqlari.	Oyoq kamarini mustahkamlash uchun mashqlar.
Mushak- ligamentli apparatni rivojlantirish va mustahkamlash uchun mashqlar (orqa, qorin, yelka kamar, pastki va yuqori ekstremitalarning mushaklarini kuchaytirish).	Nafas olish va yurak-qon tomir tizimini rivojlantirish uchun mashqlar.	Muvozanat va muvofiglashtirish qobiliyatlarini rivojlantirish uchun mashqlar (qo'l va oyoqlarning harakatlarini muvofiglashtirish, vestibulyar apparatni o'rgatish va boshqalar). Harakatlarni muvofiglashtirishni yaxshilash uchun simulyatorlarda turli harakatlar va mashqlarning g'ayrioddiy yoki murakkab kombinatsiyasi qo'llaniladi.	Harakatlarni ng aniqligini va harakatlarni farqlashni rivojlantirish mashqlari.
Ko'tarilish va tepaga ko'tarilish (turli to'siqlarni engib o'tish).	Bo'shashish mashqlari (jismoniy va aqliy), mushaklarning gevşemesi (mushaklarning gevşemesi), turli mushak guruhlarini ohangini ongli ravishda kamaytirish. Ular umumiy va mahalliy xarakterga ega bo'lishi mumkin.	Buzilmagan analizatorlardan foydalanish va ishlab chiqish (qoldiq ko'rish, eshitish, hidlash) asosida fazoviy orientatsiya texnikasini o'rgatish uchun maxsus mashqlar.	Intakt analizatorlarni ishlab chiqish va ulardan foydalanish mashqlari.
Qo'lning	Vizual mashg'ulotlar uchun maxsus mashqlar: ko'z		Suzish.

nozik motorli ko'nikmalarini rivojlantirish uchun mashqlar.	mushaklari faoliyatini yaxshilash; ko'z to'qimalarida qon aylanishini yaxshilash; ko'zning akkomodativ qobiliyatini rivojlantirish bo'yicha; teri-optik sezuvchanlikni rivojlantirish bo'yicha; atrof-muhitni vizual idrok etishni rivojlantirish bo'yicha va boshqalar.	
---	--	--

Moslashuvchan jismoniy tarbiya bolalarning jismoniy faolligini, jismoniy tayyorgarligini va his-tuyg'ularini tartibga solishga yakka va jamoaviy jismoniy tarbiya, bolalarning jismoniy faolligini, hissiy boylikni olgan holda quriladi.

Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun moslashtirilgan jismoniy tarbiya usullari: Optik vositalar yordamida tuzatilishi mumkin bo'lgan (yengil) ko'rish qobiliyati buzilgan ko'plab bolalar, jismoniy tarbiya va sport bilan shug'ullanishadi. Biroq, vizual mahrumlikning mavjudligi ularga jismoniy tarbiya bo'yicha o'quv materialini yetarli darajada idrok etishga imkon bermaydi. Shu munosabat bilan o'qituvchi-murabbiyning bunday bolalarni o'qitish texnologiyasini puxta egallashi shart.

Markaziy ko'rish keskinligining turli darajadagi buzilishiga qarab, o'quv materialini idrok etishning turli usullaridan foydalanadilar. Ko'rish keskinligi 0,1 dan 0,4 D gacha bo'lgan ko'rish qobiliyati zaif odamlar (yaxshiroq ko'zda optik tuzatish bilan) obyektlarni, hodisalarni va harakatlarni vizual ravishda idrok etadilar va katta maydonda o'zlarini yo'naltiradilar. Ko'rish qobiliyatining og'ir shakllari bo'lgan, ammo qoldiq ko'rish qobiliyatiga ega bo'lgan bolalar taktil-vizual yoki vizual-taktil usullardan foydalanadilar. To'liq ko'r odamlar atrofda dunyoni sensorli-motor-eshitish usulida idrok etadilar.

Ushbu toifadagi bolalar bilan ishlashda barcha o'qitish usullari qo'llaniladi, ammo ularning o'quv materialini idrok etish xususiyatlarini hisobga olgan holda, texnikada ba'zi farqlar mavjud.

Amaliy mashg'ulotlar usuli o'quvchilarning harakat faoliyatiga asoslanadi. Ko'rish qobiliyati buzilgan bolalarda muayyan ko'nikmalarni yaxshilash uchun o'rganilgan harakatlarni bir necha marta takrorlash kerak (normal ko'rish qobiliyatiga ega bo'lganlarga qaraganda ko'proq).

Amaliy mashg'ulotlar usulidan foydalanishda quyidagilar tavsiya etiladi:

- ✓ mashqlarni qismlarga bo'lib bajarish, harakatning har bir bosqichini alohida o'rganish, keyin ularni bir butunga birlashtirish;
- ✓ harakatlarni osonroq sharoitlarda bajarish (masalan, pastga yugurish, kichik tepalikdan oldinga siljish va boshqalar);
- ✓ qiyin sharoitlarda harakatlarni bajarish (masalan, qo'shimcha og'irliklardan foydalanish - 0,5 kg gantellar, harakatlanayotganda tayanch maydonini toraytirish va hk);
- ✓ qarshilikdan foydalanish (juft bo'lib, rezina bilan mashqlar va boshqalar);
- ✓ harakatlanayotganda nishonlardan foydalanish (tovush, taktil, hid bilish va boshqalar);
- ✓ simulyatsiya mashqlaridan foydalanish (masalan, egilgan holatda «velosiped», uloqtirish va boshqalar);
- ✓ taqlid mashqlari («ayiq, tulki qanday yuradi»; «daylak holati»; «qurbaqa» - qo'llaringizni tizzangizga qo'yib o'tirish va hokazo);
- ✓ yurish, yugurish vaqtida yetakchidan foydalanish (bolalar bolaning yonida yoki bir qadam oldinda yugurayotgan odamning qadamlari ovozi bilan boshqariladi va shunga o'xshash bir qator moslashtirilgan jismoniy tarbiya mashqlari mavjud).

Ko'rish qobiliyati buzilgan bolalar uchun eng maqul o'qitish usuli so'z usuli hisoblanadi: suhbat, tavsif, tushuntirish, ko'rsatma, eslatma, xatolarni tuzatish, ko'rsatmalar, buyruqlar, og'zaki baholash va boshqalar.

Masofadan boshqarish usuli so'z usuliga ham tegishli: "o'ngga-chapga buriling, "oldinga, ikki qadam oldinga, o'ngga, chapga", o'quvchining masofadan turib harakatlarini boshqarish va hokazo.

Sezgilar (ko'rish, eshitish, teginish, hidlash) orqali o'rganishda ma'lumotni idrok etishga asoslangan bilimlarni qo'llash uchun mashq qilish usuli. Bu usul bolaning diqqatini harakatlarini bajarishda mushak va

bo'g'implarda paydo bo'ladigan sezgiga (mushak-harakat tuyg'usi) qaratadi va olingan bilimlarni amaliy faoliyatga o'tkazish imkonini beradi.

Ko'rish qobiliyati zaif bolalar uchun samarali ta'lim jarayonining shartlaridan biri bu, moslashuvchan jismoniy tarbiya bo'yicha o'quv mashg'ulotlarida tizimli tibbiy nazorat va shikastlanishlarning oldini olish choralariga rioya qilish hisoblanadi.

Bolalarga har doim ehtiyotkorona bo'lish kerakligini tushuntirish kerak. Chunki, shikastlanishga olib kelishi mumkin bo'lgan va qoldiq ko'rishni himoya qilish, mashg'ulotlar vaqtida xavfsizlik choralariga rioya qilish bo'yicha tushuntirish ishlarini muntazam olib borish maqsadga muvofiq.

Mashg'ulotlarni tashkil qilib o'tkazish joylarining holati va ishtirokchilarning kiyim-kechaklari, darslarni qoniqarsiz tashkil etish va o'tkazish usullari, tibbiy nazorat talablariga rioya qilmaslik, har bir bolaga tabaqalashtirilgan va individual yondashuvning yo'qligi, jismoniy mashqlar vaqtida o'quvchining noto'g'ri xatti-harakati, o'qituvchi-murabbiyning e'tiborsizligi kabi salbiy holatlar turli ko'ngilsiz holatlarga olib kelishini mumkinligini aslo unutmaslik lozim.

Ko'rishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun qulay shart-sharoit yaratish va o'z vaqtida yordam ko'rsatish, har bir bola shaxsiyatining o'sishi va rivojlanishi uchun ko'proq imkoniyatlar beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Абдиев Ш.А. Енгил атлетикани ўқитиш методикаси (адаптив жисмоний тарбия ва спорт): ўқув кўлланма. – Тошкент: О'zbekistobavdo nashriyoti, 2020.
2. Азарян Р.Н. Обучение слепых и слабовидящих детей правильной ходьбе - М., 1989.
3. Бокалова Е.В. Методика адаптивного физического воспитания детей с нарушением зрения. Брянск.: 2017
4. Баталов А.А. Набойченко Е.С. О индивидуализации образования особенных детей // Развитие и образование особенных детей. – М., 1999.
5. Брезжунов В. Н. Реабилитация инвалидов по зрению средствами физического воспитания // Автореф. дис. канд. пед. наук. СПб. - 1995. - 21 с.
6. Евсеев С.П. Адаптивная физическая культура, ее философия, содержание и задачи//Адаптивная физ. культ, и функц. состояние инвалидов. – СПб., 1996.
7. Евсеев С.П., Шапкова А.В., Федорова Т.В. Адаптивная физическая культура в системе высшего профессионального образования//Теор. и практ. физич. культ., 1996, № 5.
8. Касаткин Л. Ф. Формирование двигательных функций у слепых детей//Автореф. дис. докт. пед. наук. -М., 1980. -42 с.
9. Маллаев Д.М. Педагогические основы формирования игры слепых и слабовидящих детей как средство коррекции их нравственного и физического развития// Автореф. дис. докт. пед. наук. М.: 1993 - 35 с.
10. Мухина А. В. особенности рекреационных занятий с отягощениями со школьниками-инвалидами по зрению// Автореф. дис. канд. пед. наук. -СПб.: 2000-24 с.
11. Макаренко О. И. Реабилитация слабовидящих детей 13-15 лет в условиях школы-интерната средствами физического воспитания// Автореф. дис. канд. пед. наук. СПб.: 2000,- 20 с.
12. Милчева Д. Спорт за инвалида София:Медитцина и физкультура, 1986.-76 с
13. Миржамолов М.Х. Жисмоний имконияти чекланган ўқитувчилар билан олиб бориладиган жисмоний тарбия ва спорт машғулотларининг илмий услубий асослари: монография. – Тошкент: "O'zbekistobavdo" nashriyoti, 2020.
14. Начинова У.В. Коррекция отклонений в развитии основных движений у слабовидящих школьников средствами физического воспитания(1-4 кл)// Ав-тореф. дис. канд. пед. наук. М.: 1989
15. Петрова Е. В. Пространственная ориентация незрячих детей дошкольного возраста в процессе физического воспитания// Автореф. дис. канд. пед. наук. СПб.: 2000,-24 с

16. Ростомашвили Л. Н. Коррекция двигательных нарушений детей с депривацией зрения средствами адаптивного физического воспитания // Автореф. дис. канд. пед. наук. СПб.: 1999. - 20 с.
 17. Salamov R.S., Mirjamolov M.X. Jismoniy imkoniyati cheklangan o'quvchilarning jismoniy mashg'ulotlarga moslashishi. O'quv-uslubiy qo'llanma.-T:, 2014.
 - 18.Светличная Н.К. Основы адаптивного физического воспитания детей: методическое пособие. – Ташкент: Иқсодиёт, 2014.
 - 19.Светличная Н.К., Юнусов С.А. Инвалидный спорт. – Ташкент: УзГИФК,
 - 20.Шапкова Л.В. Адаптивная физическая культура// Автореф. дис. пед. наук. -СПб.:2003,-58 с.
 - 21.Isroilov Sh.I.Nogironlar huquqlarini himoya qilishning ahamiyati va uni ta'minlashning xalqaro hamda milliy huquqiy tartibiyoti. INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCHERS. <https://www.wordlyknowledge.uz/> Volume: 1, Issue: 2, 2023.
-